

הַלְכוֹת שׁוֹפֵר וְסִפָּה וְלוּלָב

יש בכללן שלש מצוות עשה, וזוה הוא פְּרָטֵן: (א) לשמע קול שופר באחד בתשרי. (ב) לישב בספה שבעת ימי החג. (ג) לטל לולב במקדש כל שבעת ימי החג.

ובאור מצוות אלו בפרקים אלו.

חסיכה

פְּרָק רְבִיעִי

א שְׁעוֹר הַסִּפָּה:

1. גְּבֻהָה - אין פחות מעשרה טפחים ולא יתר על עשרים אמה.
2. וְרַחְבָּה:
- א. אין פחות משבעה טפחים על שבעה טפחים.
- ב. ויש לו להוסיף ברחבה אפלו כמה מילין.
- ג. היתה פחותה מעשרה או משבעה על שבעה או גבוהה על עשרים אמה כל שהוא - הרי זו פסולה.

ב

1. סִפָּה שְׂאִין לָהּ שְׁלֹשׁ דְּפָנוֹת - פְּסוּלָה.
2. הִיוּ לָהּ שְׁתֵּי דְּפָנוֹת גְּמוּרוֹת זָה בְּצַד זֶה כְּמִין ג'ם:
- א. עושה דפן שיש ברחבו יתר על טפח.
- ב. ומעמידו בפחות משלשה סמוך לאחד משתי הדפנות, ודיו.
- ג. וצריך:
1. לעשות לה צורת פתח.
2. מפני שאין לה שלש דפנות גמורות.
- ד. וכבר בארנו בהלכות שבת (טו, טז) שצורת פתח האמורה בכל מקום:
1. אפלו קנה מכאן וקנה מכאן.
2. וקנה על גביהן אף על פי שאינו מגיע להן.

ג

1. הִיוּ לָהּ שְׁתֵּי דְּפָנוֹת זָה כְּנֶגֶד זֶה וּבִינֵיהֶן מְפֹלֵשׁ:
- א. עושה דפן שיש ברחבו ארבעה טפחים ומשהו.
- ב. ומעמידו בפחות משלשה סמוך לאחת משתי הדפנות, וכשרה.
- ג. וצריך לעשות לה צורת פתח.
2. קנים היוצאים מסוף הספה לפני הספה, ודפן אחת נמשכת עמהן - הרי הן כספה.

ד

1. דְּפָנוֹת שֶׁהֵיוּ דְּבוֹקוֹת בְּאַרְצָן, וְלֹא הֵיוּ מְגִיעוֹת לְאַרְצָן:
- א. אם גבוהות מן הארץ שלשה טפחים - פסולה.
- ב. פחות מכאן - כשרה.
2. הִיוּ הַדְּפָנוֹת דְּבוֹקוֹת בְּאַרְצָן, וְלֹא הֵיוּ מְגִיעוֹת לְסִכּוֹ: אִם גְּבוּהוֹת עֲשָׂרָה טַפְחִים, אִף עַל פִּי שֶׁהֵן רְחוּקִין מִן הַגַּג כַּמָּה אַמּוֹת:
- א. כשרה.
- ב. ובלבד שיהיו הדפנות מכונות תחת שפת הגג.
3. הִרְחִיק אֶת הַגַּג מִן הַדְּפָן שְׁלֹשָׁה טַפְחִים:

- א. פסולה.
 ב. פחות מכאן - קשרה.
 4. תלה מחצה שגבחה ארבעה ומשהו באמצע, בפחות משלשה סמוך לארץ ובפחות משלשה סמוך לגג - הרי זו קשרה.

ה העושה סכתו בין האילנות והאילנות דפנות אם:

1. היו חזקים או שקשר אותם וחזק אותם עד שלא תהיה הרוח המצויה מנידה אותם תמיד.
 2. ומלא בין האמירים בתבן ובקש כדי שלא תניד אותם הרוח.
 3. וקשר אותם.
 4. הרי:

- א. זו קשרה.
 ב. שפל מחצה שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה שליכשה - אינה מחצה.

ו העושה סכתו בראש העגלה או בראש הספינה:

1. א. קשרה.
 ב. ועולין לה ביום טוב.
 2. בראש האילן או על גבי הנמל:
 א. קשרה.
 ב. ואין עולין לה ביום טוב.
 ג. לפי שאסור לעלות באילן או על גבי בהמה.
 3. היו מקצת הדפנות עשויות בידי אדם ומקצתן אילנות - רואין: כל שאלו נטלו האילנות היא יכולה לעמוד בדפנות שבידי אדם - עולין לה ביום טוב.

ז סכה שאין לה גג:

1. א. פסולה.
 ב. כיצד?
 1. כגון שהיו ראשי הדפנות דבוקות זה בזה כמין צריף.
 2. או שסמך ראש דפן הסכה לכתל.
 2. ואם:
 א. היה לה גג, אפלו טפח.
 ב. או שהגביה הדפן הסמוך לכתל מן הקרקע טפח.
 ג. הרי זו קשרה.
 3. סכה עגלה - אם יש בהקפה כדי לרבע בה שבועה טפחים על שבועה טפחים, אף על פי שאין לה זווית, הרי זו קשרה.

ח סכה על גבי אכסדרה שיש לה פצימין:

1. בין שהיו נראין מבפנים ואין נראין מבחוץ.
 2. בין שהיו נראין מבחוץ ואין נראין מבפנים.
 3. קשרה.

ט לא היו לה פצימין:

1. פסולה.
 2. מפני:

א. שהיא סכה העשויה קמבוי.

ב. שהרי:

1. אין לה אלא שני צדי האקסדרה.

2. ואמצעי האקסדרה אין בו כחל.

3. ושכנגדו אין בו פצימין.

י סכה על גבי מבוי שיש לו לחי או על גבי באר שיש לה פסין:

1. הרי זו סכה כשרה לאותה שבת שבתוף התג בלבד.

2. מתוף שלחי זה ופסין אלו מחצות לענני שבת, נחשב אותן כמחצות לענני סכה.

יא נעץ ארבעה קנדיסין על ארבע זויות הגג וסכה על גבן:

1. הואיל והסכוף על שפת הגג, כשרה.

2. ורואין את המחצות התחתונות כאלו הן עולות למעלה על שפת הסכוף.

יב סכה שיש לה פתחים הרבה ויש בכחליה חלונות הרבה:

1. הרי זו:

א. כשרה, ואף על פי שפרוץ מרבה על העומד.

ב. ובלבד שלא יהיה שם פתח יתר על עשר.

2. אבל אם היה בה פתח יתר על עשר - אף על פי שיש לו צורת פתח, צריך שלא יהיה הפרוץ מרבה על העומד.

יג סכה שאוירה גבוהה מעשרים אמה:

א. ומעטה בכרים וכסתות:

1. אינו מעוט.

2. ואפלו בטלם.

ב. מעטה בתבן ובטלו:

1. הרי זה מעוט, ואין צריך לומר עפר ובטלו.

2. אבל בעפר סתם - אינו מעוט.

2. היתה גבוהה מעשרים, והוצין יורדין לתוף עשרים - אם היתה צלתן מרבה מחמתן, יחשבו כגג עבה וכשרה.

יד בנה אצטבה בה כנגד דפן האמצעית על פני כלה - אם יש באצטבה שעור רחב הסכה, כשרה.

2. **בנה אצטבה מן הצד:**

א. אם יש משפת אצטבה ולכתל ארבע אמות - פסולה.

ב. פחות מארבע אמות - כשרה.

3. **בנה אצטבה באמצעה:**

א. אם יש משפת אצטבה ולכתל ארבע אמות לכל רוח - פסולה.

ב. פחות מארבע אמות:

1. כשרה.

2. וכאלו המחצות נוגעות באצטבה, והרי מן האצטבה עד הסכוף פחות מעשרים.

4. **בנה בה עמוד ויש בו הקשר סכה:**

א. פסולה.

ב. שאין אלו מחצות הנפרות, ונמצא על גב העמוד סךו כשר בלא דפנות.

טו היתה פחותה מעשרה, וחקק בה להשלימה לעשרה:

1. אם יש משפת חקק ולפתל שלשה טפחים – פסולה.

2. פחות מכאן:

א. קשרה.

ב. שפל פחות משלשה הרי הוא כדבוק, כמו שבארנו בהלכות שבת (טו, טז).

טז דפני סכה פשרים מן הכל:

1. שאין אנו צריכין אלא מחצה מכל מקום.

2. ואפלו מבצלי חיים.

3. ועושה אדם את חברו דפן ביום טוב:

א. כדי שיאכל וישתה וישן בסכה פשרה שחברו דפן לה.

ב. והוא שיעשה אותו שלא לדעת זה שנעשה דפן.

ג. אבל אם עשהו לדעת:

1. אסור ביום טוב.

2. ומתר בשאר ימי החג.

4. וכן עושה בכלים דפן רביעית ביום טוב.

5. אבל דפן שלישית:

א. לא יעשה אותה בכלים ביום טוב.

ב. לפי:

1. שהוא מכשיר הסכה.

2. ואין עושין אהל עראי ביום טוב.

פֶּרֶק חֲמִישִׁי

- א**
1. הסֶכֶף שֶׁלֹּסְפָה אֵינוֹ כָּשֶׁר מִכָּל דְּבָר.
 2. **אֵין מְסַכְּכִין אֶלֶּא:**
 - א. בְּדָבָר שֶׁגִּדְוִלָיו מִן הָאָרֶץ.
 - ב. שֶׁנֶּעֱקַר מִן הָאָרֶץ.
 - ג. וְאֵינוֹ מִקְבֵּל טְמֵאָה.
 - ד. וְאֵין רֵיחוֹ רַע.
 - ה. וְאֵינוֹ נוֹשֵׁר וְנוֹבֵל תָּמִיד.
- ב**
1. סֶכֶף בְּדָבָר שֶׁאֵין גִּדְוִלָיו מִן הָאָרֶץ אוֹ בְּמַחְבֵּר אוֹ בְּדָבָר שֶׁמְקַבֵּל טְמֵאָה – פְּסוּלָה.
 2. **אָבֵל אִם עֹבֵר וְסֶכֶף בְּדָבָר הַנוֹבֵל אוֹ בְּדָבָר שֶׁרֵיחוֹ רַע:**
 - א. כְּשֶׁרָה.
 - ב. שֶׁלֹּא אָמְרוּ אֵין מְסַכְּכִין בְּאֵלוֹ, אֶלֶּא כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵנִיחַ הַסֶּפֶה וְיִצֵּא.
 3. **וְצָרִיף לְהִזְהָר:**
 - א. שֶׁלֹּא יִהְיוּ הוֹצִיָּין וְעֵלִין שֶׁלֹּסְכוֹף יוֹרְדִין לְתוֹף עֲשָׂרָה טְפָחִים.
 - ב. כְּדֵי שֶׁלֹּא יִצַּר לוֹ בִּישִׁיבָתוֹ.
 4. **סֶכְפָּה בְּמִינֵי מַתְכוֹת אוֹ בְּעֲצָמוֹת וְעוֹרוֹת:**
 - א. פְּסוּלָה.
 - ב. מִפְּנֵי שֶׁאֵינֶן גִּדְוִלֵי קֶרֶעַ.
 5. **הַדְּלָה עָלֵי גִּפְנִים וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן עַד שֶׁנַּעֲשׂוּ סֶכָּה:**
 - א. פְּסוּלָה.
 - ב. שֶׁהָרִי לֹא נֶעְקָרוּ.
 6. **סֶכְפָּה בְּכָלֵי הָעֵץ וּבְמַחְצָלוֹת הַעֲשׂוּיוֹת לְשִׁכְיָה וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן:**
 - א. פְּסוּלָה.
 - ב. מִפְּנֵי שֶׁהֵן מְקַבְּלִין טְמֵאָה.
 7. **וְכֵן אִם סֶכְפָּה בְּשִׁבְרֵי כָּלִים וּבְלִיּוֹתֵיהֶן:**
 - א. פְּסוּלָה.
 - ב. הוֹאִיל:
 1. וְהָיוּ מְקַבְּלִין טְמֵאָה.
 2. שֶׁמֵּא יִסְכֵּף בְּשִׁבְרֵים שֶׁעֲדִין לֹא טִהְרוּ.
- ג**
1. **סֶכְפָּה בְּאֶקְלִין:**
 - א. פְּסוּלָה.
 - ב. מִפְּנֵי שֶׁהֵן מְקַבְּלִין טְמֵאָה.
 2. **סוּכֵי תְּאֵנִים וּבָהֶן תְּאֵנִים, פְּרִכִּילִין וּבָהֶן עֲנָבִים, מַכְבְּרוֹת וּבָהֶן תְּמָרִים, וְכֵן כָּל פִּיּוֹצֵא בָּהֶן – רוֹאֵין:**
 - א. אִם פְּסֻלַת מְרֻבָּה עַל הָאֶקְלִין – מְסַכְּכִין בָּהֶן.
 - ב. וְאִם לֹא – אֵין מְסַכְּכִין בָּהֶן.
 3. **סֶכֶף בִּירְקוֹת, שֶׁאִם יִיבָשׁוּ יִבְלוּ וְלֹא יִשְׁאָר בָּהֶן מִמֶּשׁ:**
 - א. אִף עַל פִּי שֶׁהֵם עֵתָה לַחִים, הָרִי מְקוֹמָן נִחְשָׁב כְּאֵלוֹ הוּא אֲוִיר.

ב. וכאלו אינם.

1. סככה בפשטי העץ:

א. שלא דק אותן ולא נפצן:

1. קשרה.

2. שעדין עץ הוא.

ב. ואם דק ונפץ אותו:

1. אין מסככין בו.

2. מפני:

א. שנסתנת צורתו.

ב. וכאלו אינו מגדולי קרקע.

2. מסככין בתכלים שלסיב ושלחלף וכיוצא בהן:

א. שהרי צורתן עומדת.

ב. ואין התכלים כלים.

ה סככה בחצין:

1. בזכרים – קשרה.

2. בנקבות:

א. פסולה.

ב. אף על פי שהיא עשוי להתמלאות בברזל:

1. בית קבול הוא.

2. ומקבל טמאה ככל כלי קבול.

ו מחצלת קנים או מחצלת גמי או חלף:

1. קטנה:

א. סתמה לשכיבה, לפיכך אין מסככין בה.

ב. אלא אם כן עשה אותה לסכוד.

2. גדולה:

א. סתמה לסכוד, לפיכך מסככין בה.

ב. אלא אם כן עשה אותה לשכיבה.

3. ואם יש לה קיר:

א. אפלו גדולה אין מסככין בה.

ב. שהרי היא ככלי קבול.

ג. ואפלו נשל הקיר שלה:

1. אין מסככין בה.

2. מפני שהיא כשברי כלים.

1. נסרים שאין ברחבן ארבעה טפחים:

א. מסככין בהן.

ב. אף על פי שהן משפין.

2. ואם יש ברחבן ארבעה:

א. אין מסככין בהן, ואף על פי שאינן משפין.

- ב. גזרה שְׁמָא יָשַׁב תַּחַת תַּקְרָה וַיִּדְמָה שֶׁהִיא כְּסָפָה.
3. **נָתַן עֲלֶיהָ נֶסֶר אֶחָד שֵׁשׁ בְּרָחְבוֹ אַרְבָּעָה טַפְחִים:**
- א. כְּשָׂרָה.
- ב. וְאִין יִשְׁנִין תַּחְתָּיו.
- ג. וְהִלְשֵׁן תַּחְתָּיו לֹא יֵצֵא יְדֵי חוֹבְתוֹ.
4. **הָיוּ נֶסְרֵין שֵׁשׁ בְּרָחְפֵן אַרְבָּעָה וְאִין בְּעֶבְרֵן אַרְבָּעָה, וְהַפְּכֵן עַל צְדִיקוֹ, שֶׁאִין בָּהֶן אַרְבָּעָה, וְסַפְּךָ בָּהֶן:**
- א. הָרִי זֶה פְּסוּלָה.
- ב. שְׁזָה הַנֶּסֶר פְּסוּל:
1. בֵּין שְׁסַפְּךָ בְּרָחְבוֹ.
2. בֵּין שְׁסַפְּךָ בְּעֶבְרֵיו.
- ח **תַּקְרָה שֶׁאִין עֲלֶיהָ מַצּוּבָה, שֶׁהִיא הַשֵּׁיט וְהָאֲבָנִים, אֲלֵא נֶסְרֵין תְּקוּעִין בַּלְבָּד:**
1. הָרִי זֶה פְּסוּלָה.
2. שֶׁהָרִי לֹא נַעֲשׂוּ לְשֵׁם סָפָה אֲלֵא לְשֵׁם בֵּית.
3. לְפִיכָף, אִם פָּקַק הַנֶּסְרִים וְהַנִּיד הַמְּסַמְרִים לְשֵׁם סָפָה:
- א. הָרִי זֶה כְּשָׂרָה.
- ב. וּבַלְבָּד שֶׁלֹּא יִהְיֶה בְּכָל נֶסֶר וְנֶסֶר רַחֵב אַרְבָּעָה טַפְחִים.
4. וְכֵן אִם נָטַל אֶחָד מִבְּנֵי תֵּימָה, וְהַנִּיחַ בְּמִקוּמוֹ סָפָה כְּפֹר לְשֵׁם סָפָה - הָרִי זֶה כְּשָׂרָה.
- ט **1. סָפָה שֶׁנַּעֲשֶׂת כְּהַלְכָתָהּ מִכָּל מְקוֹם:**
- א. כְּשָׂרָה, אִף עַל פִּי שֶׁלֹּא נַעֲשֶׂת לְשֵׁם מַצָּנָה.
- ב. וְהוּא שֶׁתְּהִיָּה עֲשׂוּיָה לְצֵל, כְּגוֹן:
1. סַפַּת גּוּיִים.
2. וְסַפַּת בְּהֵמָה.
3. וְכָל כִּיּוּצָא בָּהֶן.
2. **אֲבָל סָפָה שֶׁנַּעֲשֶׂת מֵאֵלֶיהָ:**
- א. פְּסוּלָה.
- ב. לְפִי שֶׁלֹּא נַעֲשֶׂת לְצֵל.
3. **וְכֵן הַחוּטֵט בְּגָדִישׁ וְעָשָׂהוּ סָפָה:**
- א. אֵינָה סָפָה.
- ב. שֶׁהָרִי לֹא עָמַר גְּדִישׁ זֶה לְצֵל.
- ג. לְפִיכָף:
1. אִם עָשָׂה בַּתְּחִלָּה חֵלֶל טַפַּח בְּמִשְׁוֹף שֶׁבָּעָה לְשֵׁם סָפָה:
2. וְחֻטֵּט בָּהּ אַחֲרָי כֵּן וְהַשְׁלִימָה לַעֲשָׂרָה.
3. כְּשָׂרָה.
4. שֶׁהָרִי נַעֲשָׂה סָפָה שֶׁלֹּא לְצֵל.
- י **חֻבְלֵי קֶשׁ וְחֻבְלֵי עֲצִים וְחֻבְלֵי וְרָדִין:**
1. אִין מִסְפְּכֵין בָּהֶן.

2. גזרה :

א. שמא יעשה אדם חבילות על גגו כדי ליבשן.

ב. וימלך וישב תחתיהן לשם סכה.

3. והוא מתחלה לא עשה סכך זה לצל.

4. ונמצאת כסכה שנעשת מאליה.

3. ואם התיך - פשרות.

4. ואין חבילה פחותה מעשרים ותמשה בדים.

יא 1. חבילות קטנות שאגדן למנין - מספכין בהן.

2. וכן החותך ראש הדקל, והתירות אגודות בו :

א. מספכין בו.

ב. שאגד בידי שמים אינו פחבילה.

ג. ואפלו קשר ראשי התירות כלן מצד האחד, שנמצאו פחבילה אחד משני ראשיה בידי שמים ואחד בידי אדם :

1. מספכין בהן.

2. שהאגד עין אחד - אינו חבילה.

3. וזו :

א. קעץ אחד היא.

ב. שהרי אגודה בידי שמים.

3. וכן כל אגד שאינו עשוי לטלטלו - אינו אגד.

יב העושה סכחו תחת האילן :

1. כאלו עשיה בתוך הבית.

2. הדלה עליה עלי האילנות ובדיהן וסכך על גבן ואחר כך קצצן :

א. אם היה הסכוף הרבה מהן - פשרה.

ב. ואם לא היה הסכוף שהיה פשר מתחלתו הרבה מהן :

1. צריך לנענע אותן אחר קציצתן.

2. כדי שתהיה עשויה לשם סכה.

יג 1. ערב דבר שמספכין בו בדבר שאין מספכין בו וסכך בשניהן - אף על פי שהכשר יתר על הפסול, פסולה.

2. סכך בזה לעצמו וזה לעצמו זה בצד זה - אם :

א. יש בסכך פסול שלשה טפחים במקום אחד, בין באמצע בין מן הצד.

ב. הרי זו פסולה.

יד במה דברים אמורים ?

1. בקטנה.

2. אבל בסכה גדולה :

א. סכך פסול באמצע פוסל בארבעה טפחים.

ב. פחות מכאן - פשרה.

3. ומן הצד :

- א. פוסל בארבע אמות.
 ב. ופחות מקאן - כשרה.
 4. כיצד?
 א. בית שנפחת באמצעו וסוף על מקום הפחת.
 ב. וכן חצר המקפת אכסדרה שסוף עליה.
 ג. וכן ספה גדולה שהקיפיה בדבר שאין מספיקין בו בצד הדפנות מלמעלה:
 ד. אם יש משפת הסוף הכשר ולכתל ארבע אמות - פסולה.
 ה. פחות מקאן:
 1. רואין כאלו הכתל נעקם.
 2. ויחשב זה הסוף הפסול מן גוף הכתל, וכשרה.
 3. ודבר זה הלכה למשה מסיני.
- טו**
 1. ואי זו היא ספה קטנה? כל שאין בה אלא שבועה טפחים על שבועה טפחים.
 2. וגדולה - כל שישאר בה יתר על הסוף הפסול שבועה טפחים על שבועה טפחים סוף כשר.
- טז**
סוף בדבר פסול ודבר כשר זה בצד זה, ואין במקום אחד מסוף הפסול רחב שלשה טפחים אלא פחות:
 1. אם היה כל הסוף הכשר יתר על כל הסוף הפסול - כשרה.
 2. ואם היה זה כמו זה בצמצום:
 א. אף על פי שאין במקום אחד שלשה, הרי זו פסולה.
 ב. מפני שסוף פסול - כפרוץ הוא נחשב.
- יז**
 1. פרוש עליה בגד מלמעלה, או פרוש תחתיה מפני הנשר - פסולה.
 2. פרושו כדי לנאותה - כשרה.
 3. וכן אם ספכה קהלכתה ועטרה במיני פרות ובמיני בגדים וכלים שתלגן בה, בין בכחליה בין בסוף, כדי לנאותה - כשרה.
- יח**
נואי הספה:
 1. אין ממצטין בגבהה.
 2. אבל ממצטין ברחבה.
 3. היו נואי הספה מפלגין מגגה ארבעה טפחים או יתר:
 א. פסולה.
 ב. שנמצא היושב שם:
 1. כאלו אינו תחת הסוף.
 2. אלא תחת הנואי שהוא אכלין וכלים שאין מספיקין בהן.
- יט**
סקף שהיו בו חלונות שהאזיר נראה מהן:
 1. אם יש בכל האזיר ככל מקום המסקף:
 א. הרי זו פסולה.
 ב. מפני:
 1. שחמתה תהיה מרבה על צלתה.
 2. וכל שהחמה מרבה על הצל אינו סוף.

2. ואם היתה הסכופך רב על האויר - כשרה.

כ 1. במה דברים אמורים?

א. בשלא היתה במקום אחד אויר שלשה טפחים.

ב. אבל אם היתה אויר שלשה טפחים, בין באמצע בין מן הצד:

1. הרי זו פסולה.

2. עד שימלטנו משלשה.

3. מעטו בדבר הפסול, כגון כלים וקסות:

א. אם סכה גדולה היא - כשרה.

ב. ואם בסכה קטנה:

1. פסולה.

2. עד שימלטנו בדבר שמסככין בו.

2. היתה רב הסכופך צלתו מרבה מחמתו, ומעוטו חמתו מרבה מצלתו - הואיל וצלת הכל מרבה מחמת הכל, כשרה.

1. דרך הסכופך להיות קל כדי שייראו ממנו הכוכבים הגדולים.

2. היתה מעבה כמין בית - אף על פי שאין הכוכבים נראין מתוכה, כשרה.

3. היתה הסכופך מדבב, והוא הסכופך שיהיה מקצתו למעלה ומקצתו למטה:

א. כשרה ובלבד שלא יהיה בין העולה והיורד שלשה טפחים.

ב. ואם היתה ברחב זה העולה טפח או יתר:

1. אף על פי שהוא גבוה יתר משלשה טפחים, רואין אותו כאלו ירד למטה ונגע בשפת זה היורד.

2. והוא שיהיה מכון כנגד שפת היורד.

כב העושה סכה על גבי סכה:

1. התחתונה:

א. פסולה.

ב. כמי שעשה סכה בתוך הבית.

2. והעליונה כשרה.

3. במה דברים אמורים שהתחתונה פסולה?

א. בשיהיה גבה העליונה עשרה טפחים או יתר.

ב. והיה גג התחתונה יכול לקבל פרים וקסות שלעליונה אפלו על ידי הדחק.

ג. אבל אם אין גבהה שלעליונה עשרה, או שלא היתה התחתונה יכולה לקבל פרים וקסות שלעליונה אפלו על ידי הדחק:

1. אף התחתונה כשרה והוא שלא יהיה גבהה שתייהן יתר על עשרים אמה.

2. שהתחתונה - בסכך העליונה היא נותרת.

כג מטה שבתוך הסכה:

א. אם גבוהה עשרה טפחים, היושב תחתיה לא יצא ידי חובתו.

ב. מפני שהיא כסכה בתוך סכה.

2. וכן כלה שיש לה גג, אפלו טפח - אם גבוהה עשרה טפחים, אין ישנין בה בסכה.

3. וכן המעמיד ארבעה עמודים ופרש סדין עליהן - אם גבוהין עשרה, הרי זו כסכה בתוך

סָכָה.

כד אָבָל שְׁנֵי עֲמוּדֵינִי שֶׁפָּרַשׁ עָלֵיהֶן סֵדִין, וְכֵן כִּלְהַשְׁאִין בְּגִנְהַ טֹפַח:

1. אָפְלוּ גְבוּהֵינִי כָּל שְׁהוּא, מִתֵּר לִישָׁן תַּחְתֵּיהֶן בְּסָכָה.

2. שְׁאִינֵן כְּסָכָה בְּתוֹךְ סָכָה, מִפְּנֵי שְׁאִין לָהּ גַּג.

כה 1. סָכָה שְׁאוּלָה — כְּשֶׁרָה.

2. וְכֵן הַגְּזוּלָה:

א. כְּשֶׁרָה.

ב. כִּיצַד?

1. אִם תִּקַּף עַל חֲבֵרוֹ וְהוֹצִיאָהּ מִסִּפְתָּהּ וְגִזְלָהּ וַיֵּשֶׁב בָּהּ:

א. יֵצֵא.

ב. שְׁאִין הַקְּרָקַע נִגְזָלָת.

2. וְאִם גִּזַּל עֲצִים וְעָשָׂה מֵהֶן סָכָה:

א. יֵצֵא.

ב. תִּקְנַת חֲכָמִים הִיא שְׁאִין לְבַעַל הָעֲצִים אֲלָא דְמֵי עֲצִים בְּלִבָּד.

3. וְאָפְלוּ גִזְלֵי נְסָרִים וְהִנִּיחֵן, וְלֹא חֲבָרָן וְלֹא שָׁנָה בָּהֶן כְּלוּם - יֵצֵא.

3. הָעוֹשֶׂה סָכָה בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים - הָרִי זֶה כְּשֶׁרָה.

פֶּרֶק שִׁשִּׁי

הִישִׁיבָה בְּסוּכָה

א 1. נָשִׁים וְעַבְדִּים וְקִטְנִים פְּטוּרִין מִן הַסָּכָה.

2. טְמֵטוּם וְאַנְדְּרָגִינִס חֲזִיבִין מְסַפְקִי.

3. וְכֵן מִי שֶׁחָצִיו עָבַד וְחָצִיו בֶּן חֲרִין חֲזִיב.

4. קָטָן שְׁאִינוֹ צָרִיף לְאָמוֹ, שֶׁהוּא כֶּבֶן חֲמֵשׁ כֶּבֶן שֶׁשׁ:

א. חֲזִיב בְּסָכָה מִדְּבָרֵי סוּפְרִים.

ב. כְּדֵי לְחַנְכוֹ בַּמַּצּוֹת.

ב 1. חוֹלִים וּמְשֻׁמְשֵׁינִי:

א. פְּטוּרִין מִן הַסָּכָה.

ב. וְלֹא חוֹלָה שֵׁשׁ בּוֹ סָכְנָה, אֲלָא:

1. אָפְלוּ חֵשׁ בְּרָאשׁוֹ.

2. וְאָפְלוּ חֵשׁ בְּעֵינָיו.

2. מְצִטְעַר פְּטוּר מִן הַסָּכָה:

א. הוּא.

ב. לֹא מְשֻׁמְשִׁיר.

ג. וְאִי זֶה הוּא מְצִטְעַר? זֶה שְׁאִינוֹ יְכוּל לִישָׁן בְּסָכָה:

1. מִפְּנֵי הָרוּחַ.

2. אוֹ מִפְּנֵי הַזְּבוּבִין וְהַפְּרָעוּשִׁין וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן.

3. אוֹ מִפְּנֵי הָרִיחַ.

- ג. 1. הָאֵבֶל חַיֵּב בַּסֵּכָה.
2. וְחָתָן וְכָל הַשּׁוֹשְׁבֵינֵינוּ וְכָל בְּנֵי חַפָּה פְּטוּרִין מִן הַסֵּכָה כָּל שִׁבְעַת יְמֵי הַמִּשְׁתָּה.
- ד. 1. **שְׁלוּחֵי מִצְוַת פְּטוּרִין מִן הַסֵּכָה:**
- א. בֵּין בְּיּוֹם.
- ב. בֵּין בְּלֵילָה.
2. **הוֹלְכֵי דְרָכִים בְּיּוֹם:**
- א. פְּטוּרִין מִן הַסֵּכָה בְּיּוֹם.
- ב. וְחַיְבִין בְּלֵילָה.
3. **הוֹלְכֵי דְרָכִים בְּלֵילָה:**
- א. פְּטוּרִין מִן הַסֵּכָה בְּלֵילָה.
- ב. וְחַיְבִין בְּיּוֹם.
4. **שׁוֹמְרֵי הָעִיר בְּיּוֹם:**
- א. פְּטוּרִין מִן הַסֵּכָה בְּיּוֹם.
- ב. וְחַיְבִין בְּלֵילָה.
5. **שׁוֹמְרֵי הָעִיר בְּלֵילָה:**
- א. פְּטוּרִין מִן הַסֵּכָה בְּלֵילָה.
- ב. וְחַיְבִין בְּיּוֹם.
6. **שׁוֹמְרֵי גְּנוֹת וּפְרָדְסִין:**
- א. פְּטוּרִין בֵּין בְּיּוֹם בֵּין בְּלֵילָה.
- ב. שְׂאֵם יַעֲשֶׂה הַשּׁוֹמֵר סֵכָה:
1. יָדַע הַגָּבֵב שֶׁיֵּשׁ לַשּׁוֹמֵר מְקוֹם קְבוּעַ.
2. וְיָבוֹא וְיִגְבֵּב מִמְּקוֹם אַחֵר.
- ה. **כִּיצַד הִיא מִצְוַת הַיְשִׁיבָה בַּסֵּכָה?**
1. שְׂיִהְיֶה אוֹכֵל וְשׁוֹתֶה וְדַר בַּסֵּכָה כָּל שִׁבְעַת הַיָּמִים, בֵּין בְּיּוֹם בֵּין בְּלֵילָה, כְּדָרְךָ שֶׁהוּא דָר בְּבֵיתוֹ בַּשָּׂאֵר יָמוֹת הַשָּׁנָה.
2. וְכָל שִׁבְעַת הַיָּמִים עוֹשֶׂה אָדָם אֶת בֵּיתוֹ עֲרָאִי וְאֶת סִכְתּוֹ קָבַע, שְׁנֵאמַר: "בַּסֵּכָה תִּשְׁבּוּ שִׁבְעַת יָמִים" (ויקרא כג,מ).
3. כִּיצַד?
- א. כָּלִים הַנָּאִים וּמִצְעוֹת הַנָּאוֹת בַּסֵּכָה.
- ב. וְכָלִי שְׂתִיָּה כְּגוֹן אֲשִׁישׁוֹת וְכוֹסוֹת בַּסֵּכָה.
- ג. אֶבֶל כָּלִי אֲכִילָה כְּגוֹן קְדֵרוֹת וּקְעָרוֹת - חוּץ לַסֵּכָה.
4. הַמְּנוֹרָה:
- א. בַּסֵּכָה.
- ב. וְאֵם הַיְתָה סֵכָה קֶטְנָה - מְנִיחָהּ חוּץ לַסֵּכָה.
- ו. 1. אוֹכְלִין וְשׁוֹתִין וְיֹשְׁנִים בַּסֵּכָה כָּל שִׁבְעָה, בֵּין בְּיּוֹם בֵּין בְּלֵילָה.
2. וְאִסּוּר לְאָכַל סְעוּדָה חוּץ לַסֵּכָה כָּל שִׁבְעָה אֲלָא אִם כֵּן:
- א. אֶכַל אֲכִילַת עֲרָאִי.
- ב. כְּפִיצָה אוֹ פְּחוּת אוֹ יֵתֵר מְעַט.

3. ואין ישנים חוץ לסכה אֶפְלוּ שְׁנַת עֲרָאִי.
4. **וּמִתֵּר לְשִׁתּוֹת מַיִם וְלֶאֱכֹל פְּרוֹת:**
- א. חוץ לסכה.
- ב. ומי שִׁחְמִיר על עצמו ולא ישתה חוץ לסכה אֶפְלוּ מַיִם - הרי זה משבח.
- ז 1. **אֲכִילָה בְּלֵילִי יוֹם טוֹב הָרֵאשׁוֹן בַּסֵּכָה:**
- א. חובה.
- ב. אֶפְלוּ אֶכֶל כּוֹזֵית פֶּת - יצא ידי חובתו.
2. **מִכָּאֵן וְאֵילָף - רְשׁוּת:**
- א. רצה לֶאֱכֹל סְעוּדָה - סוּעַד בַּסֵּכָה.
- ב. רצה אינו אוכל כל שבעה אֶלָּא פְּרוֹת או קליות חוץ לסכה – אוכל.
- ג. קָדִין אֲכִילַת מִצָּה בַּפֶּסַח.
- ח **מִי שִׁהְיָה רֵאשׁוֹן וְרִבּוֹ בַּסֵּכָה וְשִׁלְחָנוּ בְּתוֹף בֵּיתוֹ או חוץ לַסֵּכָה, וְאֶכֶל:**
1. הרי זה אסור.
2. וכאלו לא אֶכֶל בַּסֵּכָה.
3. עד שִׁהְיָה שִׁלְחָנוּ בְּתוֹף הַסֵּכָה.
4. גְּזֵרָה:
- א. שְׁמָא יִמְשֹׁף אַחַר שִׁלְחָנוּ.
- ב. וְאֶפְלוּ בַּסֵּכָה גְּדוּלָּה.
- ט 1. **כָּל שִׁבְעַת הַיָּמִים:**
- א. קוֹרָא בְּתוֹף הַסֵּכָה.
- ב. וְכִשְׂמִינִין וּמִדְּקָדִיק בְּמָה שִׁיקְרָא:
1. יבין חוץ לסכה.
2. כְּדֵי שִׁתְּהִיָּה דְעֵתוֹ מִיִּשְׁבַּת עָלָיו.
2. הַמִּתְפַּלֵּל - רְצָה לְהִתְפַּלֵּל בַּסֵּכָה, או חוץ לַסֵּכָה.
- י 1. **יָרְדוּ גִשְׁמִים:**
- א. הרי זה נכנס לתוף הבית.
- ב. מֵאֵמֶתִי מִתֵּר לְפָנוֹת?
1. מִשִּׁירְדוּ לְתוֹף הַסֵּכָה טְפוֹת שְׁאֵם יִפְלוּ לְתוֹף הַתְּבָשִׁיל יִפְסֵד.
2. אֶפְלוּ לְתַבְשִׁיל שְׁלִפּוֹל.
2. הִיָּה אוֹכֵל בַּסֵּכָה וְיָרְדוּ גִשְׁמִים, וְנִכְנַס לְבֵיתוֹ וּפְסָקוּ הַגִּשְׁמִים - אֵין מְחִיבִין אוֹתוֹ לְחֹזֵר לַסֵּכָה עַד שִׁיְגַמֵּר סְעוּדָתוֹ.
3. **הִיָּה יָשֵׁן וְיָרְדוּ גִשְׁמִים בְּלֵילָה, וְנִכְנַס לְתוֹף הַבַּיִת וּפְסָקוּ הַגִּשְׁמִים:**
- א. אֵין מְטְרִיחִין אוֹתוֹ לְחֹזֵר לַסֵּכָה כָּל אוֹתוֹ הַלֵּילָה.
- ב. אֶלָּא יָשֵׁן בְּבֵיתוֹ עַד שִׁיעֲלָה עֲמוּד הַשַּׁחַר.
- יא 1. **גָּמַר מִלֶּאֱכֹל בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי בַּשַּׁחֲרִית:**
- א. לא יתיר סכתו.
- ב. אֶכֶל:

1. מוֹרִיד הוּא אֶת כָּלֵי וּמִפְנֵה אוֹתָהּ מִן הַמְנַחָה וּמַעֲלָהּ.
2. אֵין לוֹ מְקוֹם לְפָנֹת - פּוֹחֵת בָּהּ אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה.

2. וְאִם הֶצְרַף לְסַעַד בְּשָׂר הַיּוֹם:

- א. צָרִיף לְאָכַל בְּסִכָּה.
- ב. שְׂמַצְוֹתָהּ כָּל שִׁבְעָהּ.

יב 1. כָּל זְמַן שֶׁיִּכְנָס לַיּוֹשֵׁב בְּסִכָּה כָּל שִׁבְעָהּ - מְבָרַךְ קִדְּשׁ שֵׁיִשָּׁב 'אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לַיּוֹשֵׁב בְּסִכָּה'.

2. וּבְלֵילֵי יוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן:

- א. מְבָרַךְ עַל הַסִּכָּה.
- ב. וְאַחַר כֵּן מְבָרַךְ עַל הַזְּמַן.
- ג. וּמְסַדֵּר כָּל הַבְּרָכוֹת עַל הַכּוֹס.
- ד. נִמְצָא:

1. מְקַדֵּשׁ מְעוֹמֵד.
2. וּמְבָרַךְ 'לַיּוֹשֵׁב בְּסִכָּה' וַיּוֹשֵׁב.
3. וְאַחַר כֵּן מְבָרַךְ עַל הַזְּמַן.
- ה. וְכִזְוָה הִיא מְנַהֵג רְבוּתֵי וְרַבֵּי סְפָרֵד, לְקַדֵּשׁ מְעוֹמֵד בְּלֵילֵי רִאשׁוֹן שֶׁלְּחַג הַסִּכּוֹת כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ.

1. יג בְּזְמַן הַנְּהָ, שֶׁאֲנִי עוֹשֵׂינִי שְׁנֵי זְמַיִם:

- א. יוֹשֵׁבִין בְּסִכָּה שְׂמוֹנָה זְמַיִם.
- ב. וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי, שֶׁהוּא יוֹם טוֹב רִאשׁוֹן שֶׁלְּשִׁמְיִנִי עֲצָרַת - יוֹשֵׁבִין בָּהּ וְאֵין מְבָרְכִין 'לַיּוֹשֵׁב בְּסִכָּה'.

2. וְכֵן טְמֵטִים וְאַנְדְּרִגִּינִס:

- א. לְעוֹלָם אֵין מְבָרְכִין 'לַיּוֹשֵׁב בְּסִכָּה'.
- ב. מִפְּנֵי:
1. שֶׁהֵן תְּיָבִין מִסְּפָק.
2. וְאֵין מְבָרְכִין מִסְּפָק.

יד גָּמַר מְלֶאכֶל בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי:

1. מוֹרִיד כָּלֵי וּמִפְנֵה אוֹתָהּ.
2. אֵין לוֹ מְקוֹם לְהוֹרִיד אֶת כָּלֵי:
- א. אִם הִיָּתָה קְטַנָּה מְכַנִּיס לָהּ מְנוּרָה.
- ב. וְאִם הִיָּתָה גְדוֹלָה:

1. מְכַנִּיס לָהּ קְדֵרוֹת וּקְעֵרוֹת וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן.
2. כְּדֵי לְהַפִּיר פְּסוּלָה וְשִׁכְבָּר נְגַמְרָה מִצְוֹתָהּ.
3. מִפְּנֵי:

- א. שֶׁהוּא יוֹם טוֹב.
- ב. וְאֵינוֹ יָכוֹל לְפַחַת בָּהּ וּלְפַסְלָהּ.

1. טו מִי שֶׁלֹּא עָשָׂה סִכָּה, בֵּין בְּשׁוּגָג בֵּין בְּמִזִּיד:

- א. עוֹשֵׂה סִכָּה בְּחֵלוֹ שֶׁלְּמוֹעֵד; אֶפְלוּ בְּסוּף יוֹם שְׁבִיעִי עוֹשֵׂה סִכָּה.
- ב. שְׂמַצְוֹתָהּ כָּל שִׁבְעָהּ.

2. **עצי סֶכָה אֲסוּרִין כָּל שְׁמוֹנַת יָמֵי הַחֵג. בֵּין עֲצֵי דְפָנוֹת בֵּין עֲצֵי סֶכָה:**
 א. אין גארתין מהן לדבר אחר כל שמונת הימים.
 ב. מפני:

1. שיום שביעי בלו הספה מקצית עד בין השמשות.
2. והואיל והקצת לבין השמשות שלשמיני, הקצת לכל היום.

טז וכן אכלין ומשקין שתולין בפסכה כדי לנאותה:

1. אסור להסתפק מהן כל שמונה.
2. ואם התנה עליהן בפסחה שתלן, ואמר 'איני בודל מהן כל בין השמשות':
 א. הרי זה מסתפק מהן בכל עת שירצה.
 ב. שהרי:
 1. לא הקצה אותן.
 2. ולא חלה עליהן קדשת הסכה.
 3. ולא נחשבו כמותרת.

פֶּרֶק שְׁבִיעִי

ארבעת המינים ונטילתם

א 'כפת תמרים' האמורים בתורה (ויקרא כג, ה):

1. תריות שלדקל פשיצמחו קדם שיתפרדו העליון לכאן ולכאן.
2. אלא פשיהיה כמו שרביט, והוא הנקרא 'לולב'.

ב 'פרי עץ הדר' האמור בתורה (שם) הוא אתרוג.

1. **ו'ענף עץ עבת' האמור בתורה (שם) הוא:**
 א. ההדס שעליו חופין את עצו.
 ב. כגון שיהיו שלשה עליו או יתר על כן בגבעול אחד.
 ג. אבל אם היו שני העליון בשונה זה כנגד זה והעלה השלישי למעלה מהן:
 1. אין זה 'עבות'.
 2. אלא נקרא 'הדס שוטה'.

ג 'ערבי נחל' האמורות בתורה (שם):

1. אינן כל דבר הגדל על הנחל.
2. אלא מין ידוע הוא הנקרא 'ערבי נחל':
 א. עלה שלו משובך.
 ב. ופיו חלק.
 ג. וקנה שלו אדם.
 ד. וזה הוא הנקרא 'ערבה'.
 3. ורב מין זה גדל על הנחלים, לקד נאמר 'ערבי נחל'.
 4. ואפלו היה גדל במדבר או בהרים - כשר.

ד ויש מין אחר דומה לערבה:

1. א. אלא שעלה שלו עגל.

- ב. ופיו דומה למסר.
- ג. וקנה שלו אינו אדם.
- ד. וזה הוא הנקרא 'צפצפה'.
- ה. והיא פסילה.

2. ויש שם מין ערבה:

- א. שאין פי העלה שלה חלק.
 - ב. ואינו כמסר.
 - ג. אלא יש בו תלמים קטנים עד מאד כמו פי מגל קטן.
 - ד. וזה פשר.
3. וכל הדברים האלו - מפי השמועה ממשנה רבנו נתפשו.

ה ארבעה מינין אלו:

- 1. מצנה אחת הן.
 - 2. ומעכבין זה את זה.
 - 3. וכלן נקראין 'מצות לולב'.
 - 4. ואין פוחתין מהן ואין מוסיפין עליהן.
 - 5. ואם לא נמצא אחד מהן - אין מביאין תחתיו מין אחר הדומה לו.
1. מצנה מן המבחר לאגד לולב והדס וערבה ולעשות שלשתן אגדה אחת.
2. וכשהוא נוטלן לצאת בהן:

- א. מברך תחלה 'על נטילת לולב', הואיל וכלן סמוכין לו.
 - ב. ואחר כך:
- 1. נוטל האגדה הזאת בימינו.
 - 2. ואתרוג בשמאלו.
 - 3. ונוטלן בדרך גדילתן, שיהיו:
 - א. עקריהן למטה לארץ.
 - ב. וראשיהן למעלה לאויר.
 - 4. ואם לא אגדן, ונטלן אחד אחד - יצא; והוא שיהיו ארבעתן מצויין אצלו.
 - 5. אבל אם לא הנה לו אלא מין אחד, או שחסרו מין אחד - לא יטל עד שימצא השאר.

ז כמה נוטל מהן?

- 1. לולב אחד.
 - 2. ואתרוג אחד.
 - 3. ושני בדי ערבה.
 - 4. ושלושה בדי הדס:
- א. ואם רצה להוסיף בהדס כדי שיהיה אגדה גדולה - מוסיף.
 - ב. ונואי מצנה הוא.
 - 5. אבל שאר המינין:
 - א. אין מוסיפין על מנינם ואין גורעין מהן.

ב. ואם הוסיף או גרע - לא פסול*.

ח כמה שעור ארץ כל מין מהן?

1. לולב:

א. אין פחות מארבעה טפחים.

ב. ואם היה ארץ כל שהוא, כשר.

ג. ומדידתו:

1. משךרו בלבד.

2. לא מראש העליון.

2. והדס וערבה:

א. אין פחות משלשה טפחים.

ב. ואם היו ארפין כל שהן, כשרים.

ג. אפלו אין בכל בד ובד אלא שלשה עליון לחין - כשר, והוא שיהיו בראש הבד.

3. ואם אגד הלולב - צריך שיהיה שדרו שללולב יוצא מן ההדס והערבה טפח או יותר.

4. ושעור ארתוג:

א. אין פחות מכביצה.

ב. ואם היה גדול כל שהוא, כשר.

ט משיגביה ארבעה מינין אלו:

1. בין שהגביהן כאחת בין בזה אחר זה, בין בימין בין בשמאל, יצא והוא שיהיה דרך גדילתן.

2. אכל שלא דרך גדילתן - לא יצא.

3. ומצנה כהלכתה:

א. שיהיה אגדה שלשלשה מינין בימין.

ב. ואתרוג בשמאל.

ג. ויוליף ויביא ויעלה ויוריד.

ד. וינענע הלולב שלשה פעמים בכל רוח ורוח.

י 1. כיצד?

א. מוליף ומנענע ראש הלולב שלשה פעמים.

ב. ומביא ומנענע ראש הלולב שלשה פעמים.

ג. וכן בעליה וירידה.

ד. והיכן מוליף ומביא? בשעת קריאת ההלל:

1. ב'הודו ליי כי טוב' תחלה וסוף (תהלים קיח, א; קיח, כט).

2. וב'אנא יי הושיעה נא' (שם קיח, כח).

2. וכך היום כשר לנטילת לולב.

3. ואינו נטל בלילה.

יא 1. עשה לאגדה זו גימון שלכסף ושלזזהב, או שפרף עליה סדין ונטלה - יצא.

2. לקיחה על ידי דבר אחר:

א. שמטה לקיחה; והוא שיהיה דרך כבוד ודרך הדור.

ב. שכל שהוא לנאותו - אינו חוצץ.

ג. אָבֵל אִם נִתְּן אֶת הַמִּינִין הָאֵלוּ בְּעֵצִיץ אוּ בְּקִדְרָה וּנְטִלָה - לֹא יֵצֵא יְדֵי חוֹבְתּוֹ.

יב 1. אַגְדָּא אֶת הַלּוּלָב עִם הַהֲדַס וְהַעֲרָבָה:

א. וְהִדְדִיל בֵּין הַלּוּלָב וּבֵין הַהֲדַס בְּמִטְלִית וְכִיּוֹצֵא בָּהּ - הֲרֵי זֶה חוֹצֵץ.

ב. הַבְּדִיל בִּיגִיחָן בְּעֵלֵי הַדַּס:

1. אֵינוֹ חוֹצֵץ.

2. שְׂמִינ בְּמִינוֹ אֵינוֹ חוֹצֵץ.

2. וַיֵּשׁ לוֹ לְאַגְדָּא אֶת הַלּוּלָב:

א. בַּחוּט אוּ בְּמִשְׁיחָה וְכָל מִין שִׁירְצָה.

ב. הוֹאִיל וְאִין אֲגִידְתּוֹ מְעַכְבָּת.

יג מְצוֹת לּוּלָב:

1. לְהַנְטֵל בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן שְׁלֶחַג בְּלִבְדּוֹ:

א. בְּכָל מְקוֹם.

ב. וּבְכָל זְמַן וְאֶפְלוּ בַּשַּׁבָּת, שֶׁנֶּאֱמַר: "וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן" (ויקרא כג, ט).

2. וּבַמִּקְדָּשׁ לְבִדּוֹ:

א. נוֹטְלִין אוֹתוֹ בְּכָל יוֹם וַיּוֹם מִשְׁבַּעַת יְמֵי הַחֹג.

ב. שֶׁנֶּאֱמַר: "וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי יי אֱלֹהֵיכֶם שְׁבַעַת יְמִים" (שם).

ג. חַל יוֹם הַשַּׁבָּת לְהִיּוֹת בְּתוֹךְ יְמֵי הַחֹג:

1. אֵינוֹ נִטָּל בַּשַּׁבָּת.

2. גְּזֵרָה:

א. שֶׁמָּא יוֹלִיכְנוּ בְּיָדוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים.

ב. כְּמוֹ שֶׁגְּזָרוּ בַּשּׁוֹפָר.

יד וְלָמָּה לֹא גְזָרוּ גְזֵרָה זוֹ בַּיּוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן?

1. מִפְּנֵי:

א. שֶׁהוּא מְצוּנָה מִן הַתּוֹרָה.

ב. וְאֶפְלוּ בַּבְּבִילִין.

2. נִמְצָא שֶׁאִין דִּינּוֹ וְדִין שְׁאָר הַיָּמִים שׁוֹה, שֶׁבַּשְּׂאָר יְמֵי הַחֹג אִין אָדָם חֲטִיב לְטַל לּוּלָב אֲלֵא בַּמִּקְדָּשׁ.

טו 1. מִשְׁתַּרְבַּב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ:

א. הַתְּקִינּוּ שִׁיחָה לּוּלָב נִטָּל בְּכָל מְקוֹם כָּל שְׁבַעַת יְמֵי הַחֹג, זָכַר לְמִקְדָּשׁ.

ב. וְכָל יוֹם וַיּוֹם מְבַרְכֵן עֲלֵיו 'אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוְּנוּנוּ עַל נְטִילַת לּוּלָב':

1. מִפְּנֵי שֶׁהִיא מְצוּנָה מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים.

2. וְתַקְנָה זוֹ, עִם כָּל הַתְּקִנּוֹת שֶׁהִתְקִין רַבֵּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי מִשְׁתַּרְבַּב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ.

2. כְּשִׁיבְנָה הַמִּקְדָּשׁ יַחְזְרוּ הַדְּבָרִים לְיִשְׁנָן.

טז בְּזִמְנֵי שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם:

1. הִזְה לּוּלָב נִטָּל בַּיּוֹם רִאשׁוֹן שֶׁחַל לְהִיּוֹת בַּשַּׁבָּת.

2. וְכֵן בַּשְּׂאָר מְקוֹמוֹת שִׁדְעוּ בְּדַאֵי שְׂוִים זֶה הוּא יוֹם הַחֹג בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל.

3. אָבֵל הַמְּקוֹמוֹת הַרְחוקִין שֶׁלֹּא הָיוּ יוֹדְעִין בְּקִבְעַת רֹאשׁ חֹדֶשׁ, לֹא הָיוּ נוֹטְלִין הַלּוּלָב מִסְּפָק.

יז וּמִשְׁתַּרְבַּב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אֶסְרוּ חֲכָמִים לְטַל אֶת הַלּוּלָב בַּשַּׁבָּת בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן:

1. ואפלו בני ארץ ישראל שקדשו את החדש.
 2. מפני בני הגבולין הרחוקין שאינן יודעין בקביעת החדש.
 3. כ"ד:
 - א. שיהיו הכל שוין בדבר זה.
 - ב. ולא יהיו אלו נוטלין בשבת ואלו אין נוטלין.
 4. הואיל וחיוב יום ראשון בכל מקום אחד הוא, ואין שם מקדש להתלות בו.
- יח ויבזמן הזה, שהכל עושין על החשבון:**
1. נשאר הדבר כמות שהיה, שלא ינטל בשבת לולב כלל:
 - א. לא בגבולין.
 - ב. ולא בארץ ישראל.
 - ג. ואפלו ביום ראשון.
 - ד. ואף על פי שהכל יודעין בקביעת החדש.
2. וכבר בארנו (לעיל, יט) שעקר האסור בנטילת הלולב בשבת - גזרה שמא יעבירונו ארבע אמות ברשות הרבים.

יט 1. כל שחייב בשופר ובספה חייב בנטילת לולב.

2. וכל הפטור משופר וספה פטור מלולב.

3. קטן היודע לנגוע:

א. חייב בלולב מדברי סופרים.

ב. כ"ד לחנכו במצוות.

כ **הלכה למשה מסיני:**

1. שמביאין במקדש ערבה אחת חוץ מערבה שבלולב.

2. ואין אדם יוצא ידי חובתו בערבה שבלולב.

3. ושעורה אפלו עלה אחד בבר אחד.

כא **פיצוד היתה מצותה?**

1. בכל יום ויום משבעת הימים היו מביאין מרביות שלערבה.

2. וזוקפין אותן על צדדי המזבח וראשיהן פופין על גבי המזבח.

3. ובעת שהיו מביאין אותה וסודרין אותה:

א. תוקעין.

ב. ומריעין.

ג. ותוקעין.

4. חל יום שבת להיות בתוך הקג:

א. אין זוקפין ערבה.

ב. אלא אם כן חל יום שביעי להיות בשבת:

1. זוקפין אותה בשבת.

2. כ"ד לפרסמה שהיא מצוה.

כב **פיצוד היו עושין?**

1. מביאין אותה מערב שבת למקדש.

2. ומגידין אותה בגיגיות שלזקב כדי שלא יקמשו העליון.
3. ולמחר זוקפין אותה על גבי המזבח.
4. ובאין העם:
 - א. ולוקחין ממנה.
 - ב. ונוטלין אותה כדרך שעושין בכל יום.
5. וערכה זו:
 - א. הואיל ואינה בפרוש בתורה, אין נוטלין אותה כל שבעת ימי החג וזכר למקדש.
 - ב. אלא ביום השביעי בלבד הוא שנוטלין אותה בזמן הזה.
 - ג. כיצד עושה?
 1. לוקח בד אחד או בדין הרבה חוץ מערכה שפלוכלב.
 2. וחובט בה על הקרקע או על הקלי פעמים או שלש בלא ברכה.
 3. שדבר זה מנהג נביאים הוא.

כג בבל יום יום:

- א. היו מקיפין את המזבח בלולביהן בידיהן פעם אחת.
- ב. ואומרין "אנא יי הושיעה נא", "אנא יי הושיעה נא" (תהלים קיח, כח).
2. וביום השביעי מקיפין את המזבח שבע פעמים.
3. וכבר נהגו ישראל בכל המקומות:
 - א. להניח תבה באמצע בית הכנסת.
 - ב. ומקיפין אותה בכל יום כדרך שהיו מקיפין את המזבח.
 - ג. וזכר למקדש.

כד כף הנה המנהג בירושלם:

1. יוצא אדם מביתו שחרית ולולבו בידו.
2. ונכנס לבית הכנסת ומתפלל והוא בידו.
3. ויוצא לבקר חולים ולנחם אבלים והוא בידו.
4. וכשיכנס למדרש משלחו לביתו בידו או ביד עבדו.

כה מקבלת אשה הלולב מיד בנה או בעלה:

- א. ומחזירתו למים בשבת.
- ב. בזמן שהיו נוטלין לולב בשבת.
2. וביום טוב מוסיפין על המים.
3. ובמועד מחליפין המים.

כו הדס שבלולב:

- א. אסור להריח בו.
- ב. מפני:
 1. שאינו ראוי אלא להריח.
 2. והואיל והקצה למצוה יהיה אסור להריח בו.

כז אכל אתרוג:

- א. מתר להריח בו.

- ב. שתרי הקצה למצוה מאכילה.
1. כו וְאָסוּר לְאָכַל אֶתְרוּג כָּל יוֹם הַשְּׁבִיעִי; מִפְּנֵי שֶׁהַקֶּצֶה לְמַקְצֵת הַיּוֹם - הַקֶּצֶה לְכָלוֹ.
2. וּבִשְׂמִינֵי מִתֵּר לְאָכְלָהּ.
3. וּבְזֶמַן הַזֶּה, שְׂאֵנוּ עוֹשִׂין שְׁנֵי יָמִים - אֶף עַל פִּי שְׂאֵין נוֹטְלִין לוֹלֵב בְּשְׂמִינֵי, הָאֶתְרוּג אָסוּר בְּשְׂמִינֵי כְּדָרְךָ שֶׁהִיא אָסוּר בְּשְׂמִינֵי בְּזֶמַן שֶׁהָיוּ עוֹשִׂין שְׁנֵי יָמִים:
- א. מִפְּנֵי הַסֶּפֶק.
- ב. שֶׁהוּא סֶפֶק שְׁבִיעִי.
4. הַפְּרִישׁ שִׁבְעָה אֶתְרוּגִין לְשִׁבְעָה יָמִים:
- א. כָּל אַחַת וְאַחַת יוֹצֵא בָּהּ לְיוֹמָהּ.
- ב. וְאוֹכְלָהּ לְמַחֵר.

פסולי המינים; שמחת החג

פֶּרֶק שְׂמִינֵי

- א אַרְבָּעָה מִינֵין הָאֵלוּ, שֶׁהֵן לוֹלֵב וְהַדָּס וְעֵרְבֵה וְאֶתְרוּג, שֶׁהִיא אֶחָד מֵהֵן:
1. יָבֵשׁ אוֹ גְזוּל אוֹ גְנוּב, אֶפְלוּ לְאַחַר יְאוּשׁ.
2. אוֹ שֶׁהִיא מְאֻשְׁרָה הַנְּעֻבְדָּת, אֶף עַל פִּי שֶׁבִטְלוּ הָאֻשְׁרָה מְלַעְבְּרָהּ.
3. אוֹ שֶׁהִיא שְׁלֵעִיר הַנְּדַחַת.
4. הָרִי זֶה פְּסוּל.
5. הִיא אֶחָד מֵהֵן שֶׁלְעֻבְדָּה זָרָה:
- א. לֹא יִטַּל לְכַתְּחֻלָּהּ.
- ב. וְאִם נִטַּל - יִצָּא.
6. הִיא כְּמוֹשׁ וְלֹא גָמַר לִיבֵשׁ - כָּשֵׁר.
7. וּבִשְׁעַת הַדְּחָק אוֹ בִשְׁעַת הַסִּכָּנָה:
- א. לוֹלֵב הֵיבֵשׁ כָּשֵׁר.
- ב. אֲבָל לֹא שָׂאֵר הַמִּינִין.

ב אֶתְרוּג:

1. שֶׁלְעֻרְלָה וְשֶׁלְתְּרוּמָה טְמֵאָה וְשֶׁלְטַבָּל - פְּסוּל.
2. שֶׁלְדָמָאִי:
- א. כָּשֵׁר.
- ב. שֶׁאֶפְשָׁר שִׁפְקִיר וְכִסְיוֹ וְיִהְיֶה עֲנִי, שֶׁמִּתֵּר לוֹ לְאָכַל דָּמָאִי.
3. אֶתְרוּג שֶׁלְתְּרוּמָה טְהוֹרָה וְשֶׁלְמַעֲשֵׁר שְׁנֵי בִירוּשָׁלַיִם:
- א. לֹא יִטַּל, שְׂמָא יִכְשִׁירוּ לְטְמֵאָה.
- ב. וְאִם נִטַּל - כָּשֵׁר.

ג לוֹלֵב:

1. שֶׁנֶּקְטָם רֵאשׁוּ - פְּסוּל.
2. נִסְדָּק - אִם נִתְחַקְּוּ שְׁנֵי סְדָקָיו זֶה מִזֶּה עַד שֶׁיִּרְאוּ כְּשֵׁנִים, פְּסוּל.
3. הִיא עֶקֶם לְפָנָיו:

- א. שְׁתֵּרֵי שְׁדָרוֹ כְּגַב בְּעַל חֲטָרֵת.
- ב. פְּסוּל.
4. הִיָּה עָקָם לְאַחֲרָיו:
- א. כָּשֶׁר.
- ב. שְׂזוּזָה הִיא בְּרִיתוֹ.
5. נֶעְקָם לְאַחַד מִשְׁנֵי צְדָדָיו - פְּסוּל.
6. נִפְרְדוּ עָלָיו זֶה מִזֶּה וְלֹא נִדְלְדְלוּ בְּעַלֵּי הַחֲרִיט - כָּשֶׁר.
7. נִפְרָצוּ:
- א. וְהוּא שִׁדְלָדְלוּ מִשְׁדָרוֹ שְׁלֹלֵב בְּעַלֵּי הַחֲרִיט.
- ב. פְּסוּל.
- ד** 1. **בְּרִית עָלִין שְׁלֹלֵב כֶּף הִיא: כְּשֵׁהֶם גְּדָלִין:**
- א. גְּדָלִין שְׁנַיִם שְׁנַיִם.
- ב. וְדַבּוּקִין מִגְּבָן.
- ג. וְגַב כָּל שְׁנֵי עָלִין הַדַּבּוּקִין הוּא הַנִּקְרָא 'תִּיּוֹמָת'.
2. נִחְלָקָה הַתִּיּוֹמָת – פְּסוּל.
3. הָיוּ עָלָיו אַחַת אַחַת מִתְּחִלָּת בְּרִיתוֹ וְלֹא הָיָה לָהֶן תִּיּוֹמָת - פְּסוּל.
4. **לֹא הָיוּ עָלָיו זֶה עַל גַּב זֶה כְּנֶרֶף כָּל הַלּוּלָבִין, אֲלֵא זֶה תַּחַת זֶה:**
- א. אִם רֹאשׁ זֶה מְגִיעַ לְעַקֵּר שְׁלֹמְעֵלָה מִמֶּנּוּ, שְׁנַמְצָא כָּל שְׁדָרוֹ שְׁלֹלֵב מְכַסֶּה בְּעָלָיו – כָּשֶׁר.
- ב. וְאִם אֵין רֹאשׁוֹ שְׁלֹמְעֵלָה מְגִיעַ לְצַד עַקְרוֹ שְׁלֹמְעֵלָה - פְּסוּל.

ה **הַדָּס:**

1. שְׁנַקְטִים רֹאשׁוֹ - כָּשֶׁר.
2. נִשְׂרָוּ רַב עָלָיו - אִם נִשְׁתִּירוֹ שְׁלֹשָׁה עָלִין בְּקֵן אֶחָד, כָּשֶׁר.
3. הָיוּ עֲנָבָיו מְרֻבּוֹת מֵעָלָיו:
- א. אִם יִרְקוּת – כָּשֶׁר.
- ב. וְאִם הָיוּ אֲדָמוֹת אוֹ שְׁחָרוֹת – פְּסוּל.
- ג. וְאִם מֵעֵטָן – כָּשֶׁר:
1. וְאֵין מִמֵּעֵטָן אוֹתָן בְּיוֹם טוֹב.
2. לְפִי שֶׁהוּא כְּמִתְקָן.
4. עֶבֶר וְלִקְטָן, אוֹ שְׁלִקְטָן אַחֵר לְאַכִּילָה - הָרִי זֶה כָּשֶׁר.

ו **עֲרֻכָּה:**

1. שְׁנַקְטִים רֹאשָׁה – כְּשֶׁרָה.
2. נִפְרָצוּ עָלֶיהָ - פְּסוּלָה.

ז **אֶתְרוֹג:**

1. שְׁנַקֵּב נֶקֶב מִפְּלֵשׁ כָּל שֶׁהוּא – פְּסוּל.
2. וְנֶקֶב שְׂאִינוֹ מִפְּלֵשׁ - אִם הָיָה כְּאֶסֶר אוֹ יָתֵר, פְּסוּל.
3. חֶסֶר כָּל שֶׁהוּא - פְּסוּל.
4. נִשְׁלַל דָּדוֹ, וְהוּא הָרֹאשׁ הַקָּטָן שֶׁשׁוֹשְׁנָתוֹ בּוֹ - פְּסוּל.
5. נִשְׁלַל הָעֵץ שֶׁהוּא תְּלִיב בּוֹ בְּאֵילָן מֵעַקֵּר הָאֶתְרוֹג וְנִשְׂאָר מִקוּמוֹ גְּמָה - פְּסוּל.

6. עֲלַת תְּנוּזִית עֲלָיו:
 א. אם בשנים ושלשה מקומות, פסול.
 ב. ואם במקום אחד: אם עלת על רבו – פסול.
 ג. ואם עלת על דדו אפלו כל שהוא – פסול.
7. נקלף החיצון שלו, שאינו מחסרו, אלא ישאר ירק כמות שהיא בריתו:
 א. אם נקלף כלו – פסול.
 ב. ואם נשאר ממנו כל שהוא – פשר.

ח אֶתְרוּג:

1. שהוא:
 א. תפוח.
 ב. סרוח.
 ג. קבוש.
 ד. שלוק.
 ה. שחר.
 ו. לבן.
 ז. מנמר.
 ח. ירק כפרתן.
2. פסול.
3. גדלו בדפוס ועשהו כמין בריה אחרת – פסול.
4. עשהו כמין בריתו, אף על פי שעשהו דפין דפין – פשר.
5. התיום והבטר – פשר.
6. מקום שהאתרוגין שלהן:
 א. קצין שתרות מעוטה – פשרין.
 ב. ואם היו שחרין ביותר באדם כושי – תרי זה פסול בכל מקום.

ט כָּל אֵלוֹ שְׂאֵמְרָנוּ שֶׁהֵן פְּסוּלִין מִפְּנֵי מוּמִין שֶׁבְּאֲרָנוּ אוֹ מִפְּנֵי גְזוּל וּגְנֵבָה:

1. ביום טוב ראשון בלבד.
2. אכל ביום טוב שני עם שאר הימים – הכל פשר.
3. והפסלנות שהיא:
 א. משום עבודה זרה.
 ב. או מפני שאותו אתרוג אסור באכילה.
 ג. בין ביום טוב ראשון בין בשאר הימים, פסול.
1. אין אדם יוצא ביום טוב ראשון שלחג בלולבו שלחברו שישאלנו ממנו, עד שיתננו לו מתנה:
 א. נתנו לו על מנת להחזירו:
 1. תרי זה יוצא בו ידי חובתו.
 2. ומחזירו.
 3. שמתנה על מנת להחזיר שמה מתנה.

4. ואם לא תחזירו:

א. לא יצא.

ב. שנמצא כגזול.

ב. ואין נוהגין אותו לקטן:

1. שהקטן קונה.

2. ואינו מקנה לאחרים מן התורה.

3. ונמצא שאם תחזירו לו אינו חוזר.

2. ואחד הלולב ואחד כל מין ומין מארבעת מינין שבו - אם היה אחד מהן שאול, אין יוצאין בו ביום טוב ראשון.

יא 1. שתפין שקנו לולב או אתרוג בשתפות - אין אחד מהם יוצא בו ידי חובתו בראשון, עד שיתן לו חלקו במתנה.

2. האחין שקנו אתרוגין מתפוסת הבית, ונטל אחד מהן אתרוג ויצא בו:

א. אם יכול לאכלו ואין האחין מקפידין בכך - יצא.

ב. ואם היה מקפידין - לא יצא, עד שיתנו לו חלקם במתנה.

ג. ואם קנה זה אתרוג וזה פריש, או שקנו כאחד אתרוג ורמון או פריש מתפוסת הבית:

1. אינו יוצא באתרוג עד שיתן לו חלקו מתנה.

2. ואף על פי שאם אכלו אין מקפידין עליו.

יב אף על פי שכל המועדות מצוה לשמח בהן, בתג הספות היתה שם במקדש שמחה ותרנה, שנגאמר: "ושמחתם לפניי יי אלהיכם שבעת ימים" (ויקרא כג, מ). כיצד היו עושין?

1. ערב יום טוב הראשון:

א. היה מתקנין במקדש מקום לנשים מלמעלה ולאנשים מלמטה.

ב. כדי שלא יתערבו אלו עם אלו.

2. ומתחילים לשמח ממוצאי יום טוב הראשון.

3. וכן בכל יום יום מימי חלו שלמועד, מתחילין מאחר שיקריבו תמיד שלבין הערבים לשמח שאר היום עם כל הלילה.

יג והיאך היתה שמחה זו?

1. החליל מכה..

2. ומנגנין בפנור ובנבלים ובמצלתים.

3. וכל אחד ואחד בכלי שיר שהוא יודע לנגן בו.

4. ומי שירדע בפה - בפה.

5. ורוקדין ומספקין ומטפחין ומפוזזין ומכרכרין, כל אחד ואחד כמו שירדע.

6. ואומרין דברי שיר ותשבחות.

7. ושמחה זו - אינה דוחה:

א. לא את השבת.

ב. ולא את יום טוב.

יד 1. מצוה להרבות בשמחה זו.

2. ולא היו עושין אותה עמי הארץ וכל מי שירצה:

א. אלא גדולי חכמי ישראל וראשי הישיבות והסנהדרין והחסידים והזקנים ואנשי מעשה.

- ב. הם שֶׁהֵיוּ מְרַקְדִין וּמְסַפְקִין וּמְנַגְנִין וּשְׂמֵחִים בְּמַקְדָּשׁ בֵּימֵי חַג הַסִּכּוֹת.
ג. אֲבָל כָּל הַעַם, הָאֲנָשִׁים וְהַנְּשִׁים - כָּלֵם בָּאִים לִרְאוֹת וְלִשְׁמַע.

טו שְׁהִשְׂמְחָה שִׁשְׂמֵחַ אָדָם בְּעִשְׂיַת הַמְצֻוֹת וּבְאַהֲבַת הָאֵל שֶׁצִּנְהָ בָהֶם:

1. עֲבוּדָה גְדוּלָה הִיא.
2. וְכָל הַמוֹנֵעַ עֲצֵמוֹ מִשְׂמֵחָה זֶה:
א. רְאוּי לְהַפְרֵעַ מִמֶּנּוּ.
- ב. שְׁנֵאָמַר: "תַּחַת אֲשֶׁר לֹא עֲבַדְתָּ אֶת יי אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לֵבָב" (דְּבָרִים כח, מז).
3. וְכָל הַמְּגִיֵּס דַּעְתּוֹ וְחוֹלֵק כְּבוֹד לְעֲצֵמוֹ וּמְתַפְכֵּד בְּעֵינָיו בְּמִקְוֹמוֹת אֱלֹהִים:
א. חוּטָא וְשׁוּטָה.
- ב. וְעַל זֶה הִזְהִיר שְׁלֹמֹה וְאָמַר: "אַל תִּתְּהַדָּר לִפְנֵי מֶלֶךְ" (מִשְׁלֵי כח, ו).
4. וְכָל הַמְּשַׁפִּיל עֲצֵמוֹ וּמְקַל גּוּפוֹ בְּמִקְוֹמוֹת אֱלֹהִים:
א. הוּא הַגְּדוּל הַמְּכַבֵּד הַעוֹבֵד מֵאַהֲבָה.
- ב. וְכֵן דָּוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אָמַר: "וּנְקַלְתִּי עוֹד מִזֹּאת וְהִיִּיתִי שֶׁפֶל בְּעֵינָי" (שְׁמוּאֵל ב, ו, כב).
5. וְאִין הַגְּדֻלָּה וְהַכְּבוֹד אֵלָּא לִשְׂמֵחַ לִפְנֵי יי, שְׁנֵאָמַר: "(ו) הַמֶּלֶךְ דָּוִד מִפְּנֵי וּמִכְרַבָּר לִפְנֵי יי" (שֵׁם ו, טו).

בְּרִיךְ רַחֲמָנָא דְסִיעֵן

